

הרב חיים ברכיה ליברמן

ר"מ במרכז התורה וחינוך
קרית הרי"ם לוי

בענין מרבה בשיעורים בהוצאה ביו"ט

במקום שאין עירוב האם מותר להוציא חפצים שאינו חושב להשתמש איתם בתוך יו"ט
אגב דברים שצריך ביו"ט, כגון להוציא צרור של מפתחות ובתוכו יש מפתח שאינו צריך
ביו"ט, או להוציא עגלת תינוק כשבתוך הסל של העגלה נמצא חפצים שא"צ בהוצאה
זו.

האם הוא רק כשאפשר לומר על כל הריבוי
שמוזה הוא ישתמש וכגון מים שעל כל טיפה
וטיפה י"ל שמוזה ישתה וכיון שהכל ראוי
להשתמש לצורך יו"ט לכן נחשב ריבוי
שיעורים אע"פ שא"צ את כל הכמות, משא"כ
אם מין אחד לא יהיה ראוי ביו"ט אין זה
נחשב ריבוי בשיעורים, ולפי"ז אם יש מפתח
שאינו ראוי ביו"ט אין היתר לומר שמרבה
בשיעורי הוצאה שכיון שאינו יכול להוציא
אותה ביו"ט בנפרד לכן אין כאן היתר של
מרבה בשיעורים, או נאמר שסוד של מרבה
בשיעורים הוא כל שעושה בפעולה אחת
אפילו אם מין אחד אינו ראוי נחשב הוא
לריבוי בשיעורים, ולפי"ז יהיה מותר להוציא
צרור מפתחות וכדומה אע"פ שיש אחד שאינו
ראוי כיון שעושהו בפעולה אחת.

ומצאנו בזה מחלוקת גדולה בין הפוסקים,
שהמרחשת¹ (ח"א סימן ב' בהגה"ה בד"ה
אלא) ועולת שלמה (מנחות דף כ"א.) וחלקת

כתב המחבר בסימן תקי"ח סעיף א' מתוך
שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא
לצורך כגון קטן ולולב וס"ת וכלים (הגה
הצריכים לו קצת וכו') אבל אבנים וכיוצא
בהן אסור עכ"ל, וכתב הביאור הלכה שם
שמרוב ראשונים יוצא שהוצאה שלא לצורך
הוא איסור דאורייתא, ואף לדעת ראשונים
שסוברים שמדאורייתא מותר שלא לצורך מ"מ
משמע מכמה פוסקים שעכ"פ מדרבנן אסור,
וא"כ בשביל להתיר מרבה בשיעורי הוצאה
צריכים להגיע לדין המבואר בסימן תק"ג
סעיף ב' ממלא נחתום חבית של מים אע"פ
שא"צ אלא לקיתון אחד וזה עיקר תוכן
מאמרינו לברר האם יש היתר בענייניו להרבות
בשיעור הוצאה.

מחלוקת הפוסקים האם יש מרבה בשיעורים גם כשהמין השני אינו ראוי

ויש להסתפק במהות של ריבוי בשיעורים,

1 וז"ל המרחשת "אלא שבעיקר דין ריבוי בשיעורים שאינו אסור מן התורה לדעת הרשב"א אפילו במקום שדחיה
כמו בחולה ולדעת הר"ן במקום שהותרה יש להסתפק שאינו אלא במקום שניהם העיקר והתוספות ראויין להשתמש בהם
לצרכי החולה אלא שאינו צריך אלא לאחד מהם אבל במקום שהתוספת אינה ראויה למי שנדחה אצלו האיסור אפשר שריבוי
שיעורין בכה"ג אסור מה"ת, וכמו בנד"ד שלהתטמא למת אחד שאינו קרובו אסור לכהן אפשר שאסור מן התורה אף אם
באותו שעה הוא מטמא לקרובו ונדחה אצלו טומאת מת", עכ"ל, וכן האחייעור שם דחה סברת המנחת חינוך שאומר שמותר
לכהן לטמאות לזר אגב שמתמא לקרובו כיון שאינו ראוי בכלל להיטמאות לזר אין זה בגדר מרבה בשיעורים, וכך טען
גם החלקת יואב נגד המנחת חינוך והביא ראיה ממה שמבואר בביצה דף כ"א עיסה חציה של נכרי וחציה של יהודי אסור
לאפותה ביו"ט והטעם כיון שאפשר למפלגיה בלישה, ובתוס' שם שהסיבה הוא כיון שאינו ראוי ליהודי כיון שזה שייך
לגוי, ויש להעיר עליו ממה שמבואר בתוס' בפסחים דף מ"ו: שכל הדין הזה הוא רק מדרבנן וא"כ רואים שבעצם הוא כן
נכנס בגדר של מרבה בשיעורים ורק מדרבנן אסור, ויש לומר כמו שכתוב בשו"ת ארץ צבי (סימן ס"א בד"ה וע"כ) שסוף
סוף אינו מבורר מה הוא חלק נכרי ומה הוא חלק היהודי משא"כ כשמבורר היטב איזה הוא ראוי ואיזה לא א"כ לא הוי
מרבה בשיעורים ואסור מדאורייתא, וכמו"כ כתב העולת שלמה שכל ההיתר של ריבוי בשיעורים הוא רק אם מותר לבשל

דמי ריבוי בשיעורא ביו"ט לריבויי שיעורא בשבת שהשבת דחוויה היא אצל חולה ולא הותרה ולפיכך כל שהעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמוהו ומיתסר מדאורייתא אבל יו"ט שאוכל נפש הותר בה שאפילו אפשר מערב יו"ט שרי כל שהוא מרבה על העיקר ובלבד שיהא בטורח אחד תוספתו כמוהו, ועוד שנראה להם לחכמים שכיון שאמרה תורה אך אשר יאכל לכל נפש לא הוצרכה לשקול ולדקדק שלא יבשל אלא המצטרך אליו בלבד, ומשום הכי ריבוי בשיעורא כל היכא דלא מפיש בטירחא שרי אבל בשבת שהעיקר אסור אף תוספתו כמוהו מדאורייתא עכ"ל, והנה לטעם השני וודאי שאם מבשל מין אחר שלא הולך לאכול מזה אסור מדאורייתא כיון שאין כאן ענין בכלל של "לשקול ולדקדק וכו'", ולטעם הראשון יש מקום להסתפק האם מותר מדרבנן גם בשתי מינים וכמו שנבאר עוד מעט,

וכמו"כ יש להסתפק לפי הרשב"א (ביצה דף י"ז. וחולין דף ט"ו): שסובר שכמו שמותר להרבות ביו"ט כך מותר מדאורייתא להרבות בשבת כשיש היתר לחלל שבת בשביל חולה שיש בו סכנה (אבל מדרבנן אסור משום חומרא דשבת), ויש לעיין האם מותר להרבות

יואב (ח"א סימן כ"ה בד"ה אבל) ואחיעזר (ח"ג סימן ס"ה אות ח') סוברים שיסוד של מרבה בשיעורים הוא שהכל ראוי הוא משא"כ אם המין השני אינו ראוי נחשב לדבר אחר לגמרי ואין זה בגדר שמוסיף בשיעור, ואילו המגיני שלמה² (כתובות דף ה.) ומנחת חינוך (מצוה רס"ד) ומחנה ישראל (פרק ל"א) סברו שאפילו אם החצי השני אינו ראוי כיון שעושה הכל בפעולה אחת נחשב הוא למרבה בשיעורים³

וא"כ יוצא שלפי חלק מהפוסקים אין זה נידון של ריבוי בשיעורים בכלל, ולשיטתם וודאי אסור להוציא מפתח שא"צ ביו"ט, ועכשיו נחקור האם לפי הפוסקים שסוברים שזה כן נחשב ריבוי בשיעורים האם יש היתר להרבות בשיעורים ביו"ט גם כשאחד מהם אינו ראוי.

מוביח שאסור להרבות בשיעורים במין אחר

דהנה הר"ן (ביצה דף ט' בדפי הרי"ף) מביא ראייה מגמ' במנחות דף ס"ד שבשבת אסור מדאורייתא להרבות בשיעורים ואפ"ה ביו"ט מותר וז"ל הר"ן "דוודאי ריבוי בשיעורא בשבת מדאורייתא מיתסר ואפ"ה לא

קדירה אחת של מין הזה, ושתי קדירות אסור לבשל כי מספיק קדירה אחת, שאז מותר להרבות באותו קדירה משא"כ אם אסור להעמיד קדירה בנפרד וכמו להעמיד קדירה של פתיתים על האש ואינו צריך פתיתים או שהחולה לא צריך פתיתים אז אין זה נכלל בכלל מרבה בשיעורים ואסור מדאורייתא.

2 המגיני שלמה כתב דמצוה המכניס הבהונות וגם יתר אצבעותיו לחלל העזרה אינו עובר אף דביאה במקצת שמה ביאה מדהוי ריבוי בשיעורים, רואים שאע"ג ששאר האצבעות אינן ראויות בשביל מתן הבהונות אפ"ה נחשב ריבוי בשיעורים, וגם המנחת חינוך סובר כן מדקרו לכהן המטמא לקרבו ולמת זר ריבוי בשיעורים על אף שהמת זר אינו ראוי שייטמא את עצמו עליו, והמחנה ישראל מדבר על חילל שחייב לצאת ע"פ ציווי המלך וחיוב לקחת איתו כמה דברים בציווי המלך, ודן שם האם מותר לו לקחת את התפילין שלו ג"כ איתו, ודן שם האם ריבוי בשיעורים בשבת הוא איסור תורה כמו הר"ן, או שהוא רק איסור דרבנן כמו הרשב"א ואז אולי אפשר להקל, רואים א"כ שאע"פ שהתפילין הוא לא ראוי מצד הפיקוח נפש שהרי המלך לא צויה להוציא תפילין אפ"ה נחשב להיות מרבה בשיעורים.

3 ולכאורה אפשר להביא ראייה ממשנה בשבת (דף צ.) המוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בתוכו כמה מינין אינו חייב אלא חטאת אחת, ומסבירים שם תוס' שאפילו אם נודע וחזר ונודע ג"כ אינו חייב אלא חטאת אחת כי הכלי משווה להכל אחד, וא"כ רואים שנחשב למרבה בשיעורים אע"פ שהוא כמה מינים, רק ש"ל שאלה סוברים אחרת יסברו שאע"פ שאינו חייב אלא חטאת אחת מ"מ אין כאן היתר של מרבה בשיעורים שעניינו שכל אחד מהם הוא ג"כ ראוי למה שמותר לו שאז ניתן לומר שמוסיף על השיעור והאי מינייהו מפקת משא"כ אם אחד אינו ראוי אין כאן מרבה על תוספת היתר כי דבר אחר הוא לגמרי, ועוד כי הרמב"ן ועוד ראשונים מסבירים פירוש אחר במשנה וכמו שמבואר בירושלמי שהמשנה מתכוונת לשיטת ר"א, וא"כ אין שום ראייה מכאן.

שוודאי יש הערמה הניכרת שעושה אותו שלא לצורך יו"ט.

ועי' בהערה⁴ שהבאנו שהקובץ שיעורים (מסכת ביצה אות מ"ח) למד בדעת הרשב"א שכל ההיתר של מרבה בשיעורים הוא רק אם ראוי לאכול מאחד מהם והיינו שהסברא הוא הי מינייהו מפקת שהרי ראוי כל אחד לאכול ממנו, משא"כ אם צריך החולה בשר ומוסיף באותו קדירה גריסים חייב חטאת כיון שאין החולה צריך לגריסים ונמצא דלא הותרה לגריסים ולא שייך לומר האי מינייהו מפקת, אולם הבאנו גם בהערה שם שממפרשים אחרים משמע שלא צריכים להגיע לזה ושפיר ניתן לומר שגם הרשב"א סבר כמו הפוסקים שסוברים שבכל אופן נחשב הדבר למרבה בשיעורים רק שהסתפקנו האם יהיה מותר גם מדרבנן כיון דהוי הערמה הניכרת.

והנה בסימן תק"ג מביא הטור מחלוקת בין רש"י לרשב"א למה מותר לאשה למלאות קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, שרש"י סובר כיון שהוא טירחא אחת ורשב"א סובר כיון שהבשר משתבח עי"ז,

גם במין אחר שאולי יש בזה איסור דרבנן שהרי מצאנו שעיסה חציה של נכרי וחציה של יהודי אסור לאפות ביו"ט וכמו"ש בשו"ע סימן תק"ו סעיף ו', והטעם הוא לפי שאין הכל ראוי ליהודי וא"כ נראה כמו שאופה מיוחד בשביל הגוי, וא"כ דילמא גם בשתי מינים כיון שאינו עתיד לאכול מאותו מין א"כ מבורר הוא שעושה לצורך מחר, וכמו שמצאנו בטור ופוסקים בסימן תק"ג שאסור לומר במפורש שמרבה לצורך אחר יו"ט (עי"ש במשנ"ב ס"ק ו') כמו"כ בשתי מינים יתכן שניכר ההערמה, והרי לא מצאנו היתר אלא באותו מין כגון למלאות חבית של מים אע"פ שא"צ אלא קיתון אחד וכמו"כ ממלא אשה קדירה בשר אע"פ שא"צ אלא חתיכה אחד, שכיון שכל חתיכה וחתיכה ראוי שיאכל ממנו שהרי דעתו לאכול מאחד מהם לכן אין הערמה שלו ניכרת כ"כ משא"כ אם כל המין מיועד רק לצורך מחר אזי יש כאן בעיה של הערמה הניכרת ולכן אסרו חז"ל, ובפרט כשאחד מן המינים לא יהיה ראוי ביו"ט וכגון להוציא מפתח שאינו צריך אותו ביו"ט

4 שהרי הר"ן הקשה קושיא אדירה על הרשב"א, שהרי מפורש בגמ' מנחות דף ס"ד. שמרבה בשיעורים הוא איסור מדאורייתא דאיבעיא להו התם חולה שאמדהו לשתי גרוגרות ואיכא שתי גרוגרות בשתי עוקצין ושלש בעוקץ אחת האי מייתנין, שתים מייתנין דחזוין ליה או דילמא שלש מייתנין דקא ממעט בכצירה, והקשה הר"ן ז"ל דאם נאמר שריבוי בשיעורים מותר מדאורייתא א"כ מאי קא מיבעי לן התם פשיטא דשלש מייתנין דריבוי בשיעורא לא מיתסר אלא מדרבנן וריבוי בצירה מיתסר מדאורייתא דהא אלו אמדהו לגרוגרות אחת ומייתי שלש בעוקץ אחד לא עבר דאורייתא כלל ואילו הביאו שנים בשני עוקצים לוקה וחייב חטאת, וביאר הקובץ שיעורים שסברת הרשב"א הוא שאם מוריד שתי עוקצים באותו רגע אין כאן חיוב חטאת כי יסוד ריבוי בשיעורים לפי הרשב"א זה לא ריבוי בפעולה אלא האי מינייהו מפקת, וכיון שכל אחד ראוי לחולה אע"פ שאין החולה צריך אלא גרוגרות אחת אינו חייב חטאת שבאותו רגע הביא לחולה שתי גרוגרות שעל כל אחד ניתן לומר אולי זה העיקר שהחולה יאכל ואיך אפשר לחייב חטאת ע"ז כיון שעל כל אחד ניתן לומר שזה מה שראוי לחולה, ולכן הסתפק הגמ' אולי עדיף לעשות שתי קצירות ולמעט בשיעורים כיון שגם זה נקרא מרבה בשיעורים, ועי"ז כותב שם הקו"ש שאם הוסיף בקדירה לפני שהניחו על האש חתיכת בשר אבל לא יהיה ראוי לחולה וכגון שזה מאוד מלוח וכדומה אז יהיה חייב חטאת אע"פ שעשה פעולה אחת – כיון שלא שייך לומר האי מינייהו מפקת כיון שרק אחד מהם ראוי לחולה. אבל באמת יש עוד תירוצים על קושיית הר"ן, דעי' בשפ"א במנחות ובביצה שכתב שאם היה עוקץ שיש בתוכו שתי גרוגרות והיה שתי קוצים שעל כל אחד יש גרוגרות אחת והחולה צריך שתי גרוגרות שאע"פ שלכתחילה צריכים למעט במלאכות מ"מ בדיעבד אם הוריד שתי עוקצים אינו חייב חטאת כיון שעשה מלאכה של פיקו"ג והחולה היה צריך לשתי גרוגרות, ולכן הסתפקה הגמ' דילמא עדיף לעשות שתי בצירות ולמעט בשיעורים, (ולכאורה סברת הר"ן הוא שאם יש לו דרך איך למעט במלאכות ולא ממעט או המלאכה השנית נחשב למיותרת ואין כאן היתר של פיקו"ג ודומה למי שמבשל בשר לחולה ויש לו בשר שכבר מבושל שחייב חטאת), ועוד תירוץ יש מהבית מאיר בביצה דף י"ז עיי"ש, ולפי"ז אין שום הכרח לומר כמו הקובץ שיעורים וניתן לומר שהרשב"א סובר בלומדות של מרבה בשיעורים כמו הר"ן, וככה משמע גם מהמחנה ישראל שהבאנו למעלה בהערות שאם מוסיף דברים שאין להם בכלל קשר לפיקו"ג אפ"ה נחשב הוא למרבה בשיעורים ולכן רוצה שם להקל כמו הרשב"א שגם בשבת מותר להרבות בשיעורים.

אין כאן נידון של מרבה בשיעורים, ומקום הספק הוא כיון שפוסקים שאגד כלי שמיה אגד⁵ א"כ שמא הכלי עושה מהכל אחד ואין כאן מרבה בשיעורים כיון שהכל כמו דבר אחד, והיות שראיתי בספר מחזה אליהו סימן ל"ה שרצה להקל מטעם אגד כלי ובעניי יצא לי שלכאורה א"א להקל מטעם זה לכן אפרש שיחתי והבוחר יבחר ואשמח שיעמדו אותי על האמת.

מברר האם יש הברל בין גוף אחד או לא לגבי מרבה בשיעורים

בחולין דף ט"ו מבואר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא לאכול ממנה מ"ט משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ולכן לא גוזרים שמא ירבה, אבל המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו, ונפסק בשו"ע סימן שי"ח סעיף ב', ובפירושו של שמא ירבה מבואר שם במשנ"ב ס"ק י"ג שתלוי במחלוקת רשב"א ור"ן שהזכרנו למעלה, שלפי הר"ן שסובר שריבוי בשיעורים בשבת הוא איסור דאורייתא חוששים שיוסיף הבריא עוד חתיכה אחת בשבילו ונמצא שח"ו עבר איסור תורה, לכן גזרו חז"ל שאסור לו לאכול ממה שבישל לחולה כדי שח"ו לא יבוא להרבות בשבילו, ולפי הרשב"א שסובר שריבוי בשיעורים הוא רק איסור דרבנן לא שייך לגזור שמא ירבה בשבילו כי גם אם ירבה בשבילו יהיה רק איסור דרבנן ונמצא שהוא גזירה לגזירה, אלא הפירושו הוא שמא ירבה בעוד הקדירה כבר על האש ואז לא שייך ההיתר של מרבה בשיעורים שהרי הוא מעשה חדש שמכניס עוד חתיכה בתוך הקדירה ונמצא שחייב חטאת לכן גזרו חז"ל שאסור לו ליהנות בכלל מהקדירה.

והקשו הרבה אחרונים כי למה לא גזרו ג"כ בבהמה שמא יהיה לו בהמה קטנה וירצה שיהיה לו הרבה בשר ולכן ישחט הבהמה

וכתב שם הבית יוסף שלשה נפק"מ בין רש"י לרשב"א, הנפק"מ הראשון הוא אם כבר שמו הקדירה על האש לרשב"א מותר להוסיף משום שמוסיף טעם ולרש"י אסור כיון שהוא שתי מלאכות ולכן אין היתר של מרבה בשיעורים שפירושו שרק מוסיף במלאכה משא"כ כאן נחשב הוא לשתי מלאכות, ונפק"מ האחרונה של הבי"ה הוא אם אינו הולך לטעום בכלל מהבשר לרש"י אסור כיון שאין זה בגדר מרבה בשיעורים כיון שהוא מין אחר ואילו לרשב"א שסובר שהטעם למה מותר הוא משום שמוסיף טעם בבישול א"כ אפילו אינו אוכל מבשר כיון שנותן טעם בקדירה מותר, (ולבסוף כתב הבי"ה שגם לרש"י מותר כיון שהוא השבחה מרובה שנותן טעם בכל התבשיל ואינו דומה למי שמוסיף עוד חתיכה של בשר שאינו מטעים הבשרים אחרים שיש בקדירה אלא מעט לכן סבר רש"י שאסור), ומוכח מדברי הבי"ה שאין היתר להרבות בשיעורים ביו"ט אלא אם מוסיף אותו מין עצמו והטעם הוא כיון שמוסיף עליה אותו מין י"ל על כל אחד ואחד שמזה הולך לאכול ונמצא שאין ההערמה ניכרת כ"כ, משא"כ אם זה מין אחר כיון שניכר ההערמה שלא הולך לאכול מזה בכלל לכן אסרו רבנן, ולחלק מהסברות שכתבתי למעלה יוצא שיש כאן חשש דאורייתא אם מבשל סמוך לבית השמשות והמין השני לא יהיה מבושל עד הלילה כיון שלא שייך לומר הואיל דמיקלעי להו אורחים. ונמצא שזכינו להוכיח שההיתר להרבות בשיעורים הוא רק באותו מין ואמרנו שתי צדדים בזה או שביסוד הדין של מרבה בשיעורים הוא רק אם זה אותו מין ולפי"ז יש כאן איסור דאורייתא אם מוציא מפתח שא"צ לו ביו"ט, או שאסור מדרבנן מצד הערמה הניכרת.

ועכשיו נדון האם יש מקום להקל מצד זה שנחשב כל מה שבתוך הכלי כאילו אחד ולכן

חוששים שמא ירבה, משא"כ כשקוצץ פרי אחד לא גוזרים שמא יקצוץ עוד פרי או כששוחט בהמה אחד שמא יבוא לשחוט עוד בהמה כי זה הוא מעשה חדש ולא חוששים לזה, ומה שיקצוץ פרי יותר גדול או שישחוט בהמה יותר גדולה הרי אין זה אלא איסור דרבנן ולא גוזרים גזירה לגזירה, אולם לפי הר"ן שפיר קשה קושיית האחרונים כי למה לא נחשוש שיבחר פרי יותר גדול או בהמה יותר גדולה ואז יעבור ח"ו על איסור דאורייתא.

ומצאנו באור שמח (שבת פרק י"ח הלכה א') שכתב שבנטילת נשמה אין הברדל בין אם מוציא נשמה גדולה או נשמה קטנה שאפילו אם שוחט עוף שאין כזית ג"כ חייב ולכן לא גוזרים שמא ירבה כי אפילו אם ישחט בהמה גדולה ג"כ לא יהיה בזה נידון של ריבוי בשיעורים, משא"כ בקצירה ובבישול כיון שחייב רק על שיעור של גרוגרות לכן יש כאן בעיה של ריבוי בשיעורים. ולפי"ז עדיין יקשה על הרמ"א שסובר שאם קצץ פרי מן המחובר שאין כאן גזירה של שמא ירבה, ובאמת מצאתי בשולחן עצי שיטים (סי' א' סעיף י"ח) ובערוך השולחן בסימן שי"ח שחלקו על הרמ"א וסוברים שגם בקצירת פרי יש חשש

הגדולה ונמצא שהרבה בשיעורים, ועוד הקשו כמה פוסקים שמבואר שם ברמ"א שאם קצץ פירות מן המחובר לחולה בשבת אסור לבריא משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מוקצה, ובמשנ"ב שם בס"ק ט"ו מבואר שאם כבר נגמר בישולו מותר לאכול ממנו, והקשו למה לא גוזרים שמא יקצוץ פרי גדול שיהיה מספיק גם בשביל הבריא ונמצא שירבה בשיעורים, ובהמשך נביא את המהלכים של האחרונים אך קודם נבאר שכל הקושיא הזה הוא רק לפי הר"ן אבל לפי הרשב"א כתבו הרבה אחרונים (פמ"ג סימן שי"ח א"א ס"ק ח'ט), מנחת חינוך (מוסך השבת סימן ל"ט), קרית מלך רב (ח"א דף ח' עמוד ג'), רב פעלים (ח"א סימן כ"א), תהילה לדוד (סימן שי"ח) ואמרי בינה (שבת סימן י"ז) שלא קשה מידי כי לעולם לא גזרינן שיבוא לעשות עוד מעשה חדש בשביל הבריא אלא חוששים שמא באותו פעולה שעושה בשביל החולה ירבה גם בשביל הבריא⁷, וא"כ בשלמא בקדירה חוששים שמא יבוא להוסיף אחרי ששם הקדירה על האש ויחשוב שאין הברדל בין קודם שהניחו על האש לאחר שכבר הניחו כיון שעכשיו לא רואים פעולת המלאכה רק לאחר הבישול וכיון שכולם נמצאים בתוך סיר אחד חושב שנחשב הוא למלאכה אחת ולכן

6 עיי"ש שהסביר דברי הרמ"א כמו הרשב"א, וכמו"כ משמע בסימן תקי"א שכתב הרמ"א בסעיף א' שאסור לחמם מים לצורך רחיצת תינוק אבל כשצריך להם לבשל או להדיח אז מותר להרבות בשבילו, והרי חימום מים בשביל הדחת כלים אינם אלא מכשירי אוכל נפש וכמו שנתבאר במשנ"ב סימן תק"ט סעיף ה' ס"ק כ"ו וא"כ אם אפשר לעשותו בעריו"ט צריך לעשותו וא"כ לפי הר"ן אסור להרבות כיון שהוא רק דחוי, אלא מוכרח בסבר הרמ"א כמו הרשב"א, וא"כ קצת פלא למה כתב המשנ"ב בסימן שי"ח ס"ק י"ג שהעיקר כמו דעת הר"ן וצ"ע, ובשלמא אם המשנ"ב היה סובר שאין חימום מים נחשב כמו מכשירים וכמו כמה פוסקים המוזכרים במשמרת המועדות בסימן תקט ותקי"א והטעם כי אומרים מתוך וכו' גם לגבי מכשירים אזי אין שום ראייה מהרמ"א שם וקצתו מאוד כי אכמ"ל.

7 אולם עינתי ברשב"א בביצה דף י"ז וכתב מפורש שחוששים שמא יתן בשר לתוך הקדירה אחר שהניחו על האש א"נ שמא יבשל קדירה אחרת בשבילו, הרי מפורש שחוששים גם שמא יעשה עוד מלאכה, וצריכים לומר שאפ"ה בשחיתה לא גזרו חז"ל שמא ישחוט שתיים כיון שהוא מלאכה גדולה לשחוט וכעין מה שמבואר בבית יוסף תחילת סימן שי"ח בטעם שאין מוקצה בבשר ששחט לחולה, אולם לפי"ז יצא שלגבי פירות כן מתמירים שמא ירבה כיון שבמעשה כל דהו אפשר לקצוץ פרי אחר, וצ"ע. וביותר קשה שהרי מקור דברי הרמ"א מגיע מהארתות חיים בשם הרא"ה וכמו שמבואר בבית יוסף, והרי הרא"ה בעצמו כתב בחידושו בביצה דף י"ז "ומיהו אפילו בחמין של חולה (שלישיתו מים נחשב כמו גוף אחד שאין בזה מרבה בשיעורים וכמו שנבאר לקמן) אסור לבריא דלא פלוג רבנן, א"נ שמא ירבה בשבילו בשתי קדירות", א"כ רואים שחשש לשתי מלאכות, ושמה דיבר כאן לפי התירוץ הראשון והבין שלא פלוג רבנן זה רק בחילוק בין מים שזה גוף אחד לתבשיל שזה כמה גופים, אבל בין מלאכה אחת לשתי מלאכות שפיר פליגי רבנן, שהרי כאן עיקר כוונתו שאסור משום מוקצה.

שמא ירבה בשבילו.

שהדרך היחיד המקובל איך אפשר להגיע לכזית של פרי הזה הוא ע"י שיקצוץ את כל הפרי⁸ לכן אע"פ שבחר בפרי יותר גדול אין כאן איסור דאורייתא של ריבוי שיעורים כיון שהכל נטפל אגב החלק של החולה, משא"כ כשיש שתי גרוגרות על עוקץ אחד ועוד שלושה גרוגרות על עוקץ אחר ואינו צריך אלא לשתי גרוגרות כיון שהדרך המקובל כשצריך רק שתי גרוגרות שמוריד רק שתיים א"כ מה שמוסיף לקצוץ בשביל הבריא נחשב להיות מרבה בשיעורים שאסור מדאורייתא לדעת הר"ן, כנלע"ד להסביר הפירוש של התהילה לדוד.

ועוד מהלך יש של האמרי בינה (שבת סימן י"ז) "שצריך לחלק דווקא שם כיון שהענבים נפרדים על העוקץ נקראת הבצירה על כל אחד ואחד בפני עצמו אף דעושה ע"י שתולש העוקץ ביחד מ"מ כיון שנפרדים זה מזה אסור מדאורייתא ריבויי בשיעורא, וכן אם מוסיף חתיכות בקדירה אף דליכא רק בישול אחד מ"מ נקרא שם מלאכה על כל פרט ופרט, אבל בשחיטה לא איכפת לן אם מרבה בשיעורא אף אם די לו בעוף קטן ושוחט גדול אינו עושה איסור דאורייתא בריבויי"^{9,10}.

ובתהילה לדוד כתב (סימן שי"ח ס"ק י"א) כתב שהטעם למה מתיר הרמ"א לאכול מאותה פרי שקצץ בשביל החולה הוא משום "דדמי לשוחט דא"א לכזית בלי קציצה", ואח"כ בס"ק י"ב כתב שאם קצץ עוקץ אחד שיש בו כמה פירות להרשב"א ז"ל פשיטא דדמי למרבה בקדירה קודם שהניח על האש ומותר לבריא ולא גזרינן שמא ירבה בשבילו לקצוץ הרבה ביחד (והטעם שזה פעולות נפרדות וכמו"ש למעלה) אלא אפילו לדעת הר"ן ז"ל נראה דקציצת עוקץ דמי לשחיטה שכל הקציצה של יותר מכשיעור הפיקוח נפש צריכה להקציצה של הפיקוח נפש ועדיף ממניח בקדירה קודם שהניח על האש וכו' עיי"ש, והנה מה שכתב בסוף שיהיה מותר לאכול אם קצץ עוקץ אחד דבריו צע"ג לענ"ד כי מבואר בהדיא בר"ן שם שמרבה בשיעורים ככהאי גוונא הוא איסור תורה, ועכ"פ רואים מראשית דבריו שהבין שמה שלא גוזרים שמא ישחט בהמה יותר גדולה הוא משום שאפילו אם ישחט בהמה יותר גדולה כיון שהדרך היחיד איך אפשר להגיע לכזית בשר של בהמה הזו הוא ע"י שישחטו ויתיר את כל הבשר שיש בבהמה הזו לכן הכל נטפל אגב הכזית הזו והכל מותר, וא"כ גם בפרי כיון

8 הנה כתב המאירי בעירובין דף ס"ח שזה דבר פשוט שאם חולה צריך רק למקצת פרי אין אומרים שיקצוץ רק חצי פרי, ועיי"ש שכתב שהטעם הוא משום שהוא גוף אחד, אולם לענ"ד יש לומר שגם אלה שחולקים על סברא הזו וכמו שנבאר לקמן מ"מ יסכימו לדין הזה, והטעם שמבואר בסימן שכ"ח סעיף י"ג כל הזרזו לחלל שכתב בדבר שיש בו סכנה ה"ז משובח אפילו אם מתקן עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים וכן כל כיוצא בזה, ועיי"ש בשער הציון שהביא בשם הר"ן שאפילו אם מכויין לצוד דגים ג"כ מותר, והקושיא הוא שהר"ן לשיטתו שסבר שפיקו"נ כיון שדחוייה הוא אין היתר להרבות בשיעורים א"כ איך מותר לו לכזית לזה, ועי" שם במארי בינה דשם איירי דיש שיעורי גרוגרות נפרדים וכיון דיש לפניו לתלוש העוקץ של ב' אם קוצץ של ג' נראה כאילו עושה מלאכת איסור לבד, משא"כ בפרס מצודה שע"כ צריך לפרוש המצודה ומעשה זה של פריסת המצודה הותר לענ"ן פיקו"נ לא איכפת לן אם נתכוין ג"כ לצוד דגים כיון דאף אם לא יתכוין לצוד דגים בהכרח לפרוס המצודה הוי המחשבה לצידת דגים כמחשבה בלי מעשה, עכ"ל, וא"כ י"ל שאם זה פרי אחד ממש כיון שטירחא הוא לחתוך רק חצי פרי מהמחובר וזה לא הדרך הרגיל לכן אין נראה כאילו עושה מלאכת איסור לבד, (אולם התהילה לדוד בסימן שי"ח יש לו דרך אחר לתרץ הקושיא הזו ואכמ"ל) וגם דומה למ"ש המחבר שם בסעיף י"ב שלא צריכים לעשותו בשינוי אלא עושהו כדרכו, וגם לרמ"א שם שסובר שאם יש שהות נוהגים לעשותו בשינוי מ"מ יתכן שזה נקרא להרבות במעשה בצירה כיון שאם היה תולשו בידו מן העץ היה חותך רק החלק שמחובר בעוקצו ועכשיו צריך לחתוך חצי מן הפרי ודוק וצ"ע למעשה.

9 אולם עי' שו"ת רב פעלים (ח"א סימן כ"א) שהקשה עליו "דמה לנו בגרוגות אם הם נפרדים הלא הוא אינו תולש אלא רק העוקץ שהוא עצם אחד, ודמי זה ממש לשחיטת בהמה או עוף דהוא שוחט הסימנים בלבד, ובזה מתקן כל האיברים

בסימן תק"ג במשנ"ב ס"ק ה' שביו"ט מותר להרבות באותה קדירה כל המינים ולא דווקא מים ואפילו אם אינו מוסיף שבח בתבשיל ג"כ מותר כל שמניחו בקדירה קודם שהניחו על האש, ונמצא שלהלכה לא פוסקים כמו שיטת הרא"ה שרק מים מותר אלא שאנו סוברים להלכה שיש הבדל בין יו"ט לשבת או כמו הר"ן שמדאורייתא יש הבדל וכמו שכתבנו למעלה או כמו הרשב"א שרבנן החמירו בשבת יותר מביו"ט, וא"כ נפל היסוד של הרא"ה להלכה ונשארים עם המהלך של הריטב"א שאין סברא לחלק בין חתיכה אחת לשתי חתיכות (שאם היינו מחלקים בין חתיכה אחת לשתי חתיכות א"כ אין שום ראייה שיו"ט יותר קל משבת שמה שמותר להרבות בשר מבואר שם בפוסקים שלמעשה פוסקים כרשב"א שזה מוסיף טעם בבישול ומותר להרבות אפילו אחר שכבר שמו אותו על האש שנמצא הכל הוא לצורך יו"ט, וא"כ הדוגמא היחיד הוא ממ"ש ממלא נחתום חבית של מים א"כ רואים שלא פוסקים כמו הרא"ה).

ונסכם הדברים: לפי הרשב"א הבינו הרבה אחרונים שלא מתחיל כל הקושיא וממילא אין

ובאמת יש כזה שיטה בראשונים שאם זה גוף אחד אין איסור של מרבה בשיעורים, והוא שיטת מורו של הריטב"א בעירובין דף ס"ח. שכתב לתרץ הגמ' שמותר לחמם מים לצורך מילה אגב אימיה שפירש הבה"ג שהוא ע"י ישראל, והקשה שהרי מרבה בשיעורים הוא איסור תורה, ותירץ ששאני חימום מים שהכל גוף אחד וענין אחד, וכמו דמותר ביו"ט למלאות חבית של מים אף שאין זה משבח את הנצרך ליו"ט כמו"כ מותר לעשות כן בשבת לצורך המילה דריבוי מים אינו ריבוי בשיעורים, וכ"כ הרא"ה ביצה דף י"ז. בטעם למה מותר ביו"ט למלאות חבית של מים כיון שהוא בגוף אחד ממש ועדיפא משתים בעוקץ אחת¹¹ וכ"כ המאירי שם בעירובין בשם התוספות, והביא ראייה מזה שממלא נחתום חבית של מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד, אולם הריטב"א שאל על רבו "ואין זה מחוור דאתוספת בישול ותוספת מלאכה קפדינן מה לי אם הכל גוף אחד או ב' גופים¹², וכי יש הבדל בין מבשל חתיכה אחת גדולה למבשל שני קטנות¹³ עכ"ל, ועיי"ש שמשכיר החילוק בין יו"ט לשבת ואכמ"ל, והנה להלכה קיי"ל

של הבהמה, דהתם נמי כל איברים שלה הם נפרדים ועומדים בפנ"ע, זה ראש, וזה יד, וזה רגל, וכן איברים הפנימיים כל אחד מובדל ועומד בפנ"ע, ורק העור מחבר וקושר כולן יחד, כאשר מתחברים השלשה גרוגרות והעוקץ ביחד"¹⁰ ועיי"ש באמרי בינה שכתב בסוף דבריו ומ"מ נראה אם די לו בעוף ושוחר בהמה אפשר דהוי איסור דאורייתא ומ"מ בשביל זה לא גזרו לאסור לבריא כדי שלא ירבה לשחוט בהמה דלא טעו אינשי בזה וצ"ע, עכ"ל, וצ"ע אם כל הבהמה נחשב כולו כמו אחד מה איכפת לי שהחולה צריך רק את הכמות של עוף.

11 ומסיים שם ומיהו אפילו בחמין של חולה אסור לבריא דלא פלוג רבנן, א"נ שמא ירבה בשבילו בשתי קדירות.
12 לכאורה נראה ברור ששיטת הריטב"א הוא שאין חילוק בין גוף אחד לשתי גופים וגם בפרי אחד יתכן שזה מרבה בשיעורים (היינו אם בוחר פרי יותר גדול), אבל ע"י מחזה אליהו סימן ל"ו ס"ק י"ז שכתב שיי"ל שגם הריטב"א מסכים שבקצירה שהמלאכה הסרת הצמח מחיבורו לקרקע היא ובוזה דהוי פרי אחד דהוי צמיחה אחת והסרתו ניתוק צמיחה אחת הוא ובוזה גם הוא יסכים שאין חילוק בין גדול לקטן, דלא דמי למבשל שהמלאכה היא התיקון הנעשה לחומר האוכל שנשתנה מחי למבושל, דבוזה ס"ל להריטב"א דכל שיש יותר חומר שנעשה מתוקן כן ניתוסף פעולת הבישול שלו, עכ"ל, אולם לא הבנתי שאם מלאכת קצירה הוא ניתוק מהצמיחה א"כ כל שמרבה בשיעורו הרי מנתק יותר שיעורים מהצמיחה שלו. וגם שהריטב"א שם שאל עוד קושיא על מורו ז"ל וז"ל ועוד שהרי אמרו במנחות אמדו לשתי גרוגרות ויש שתים בשני עוקצין וג' בעוקץ אחד שתים מיייתנין ליה דחזו ליה או תלתא מיייתנין דקא ממעט בקצירה ואילו בשתים בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחר פשיטא לן דשתים מיייתנין דאסור להרבות כלל ממה שצריך להולה ואע"פ שהכל קצירה אחת וא"כ רואים שהבין שבישול מים וקצירה אחת שניהם דומים אחד לשני, וא"כ מנא לן לחלק לומר שפרי אחד זה יותר קצירה אחת.

13 ובאמת במאירי הובא הלשון קצת אחרת וז"ל ותירצו בתוספות שבבישול ודאי הדין כן ואפילו בחתיכה אחת שהאוכל חשוב הוא כחלקים מחוברים אבל משקה אינו אלא כגוף אחד וכשם שחולה הצריך למקצת פרי אין אומרים לקץ מקצתו אף משקה כן, עכ"ל, אולם צ"ע להבין החילוק בין חתיכה אחת שנחשב שמרבה בשיעורים לפרי שנחשב כגוף אחד ממש.

המאגד כמה חפצים ביחד בוודאי הוי מרבה בשיעורים שתלוי לפי הכללים הנ"ל

אולם אפילו אם נאמר שיש כזה סברא שגוף אחד לא נקרא בכלל מרבה בשיעורים עדיין ניתן לומר שהני מילי כשזה ממש גוף אחד אבל כשכלי אחד מאגד כמה חתיכות ביחד אע"פ שהכלי משווה הכל אחד ויש שיטות שסוברים¹⁴ שאפילו אם נודע וחזר ונודע אינו חייב אלא אחת מ"מ ניתן לומר

לנו ראייה לחלק בין גוף אחד לשתי גופים, לפי הר"ן יש כמה מהלכים ולפי מהלך אחד יש חילוק בין גוף אחד לשתי גופים, והוכחנו שעכ"פ להלכה אין הבדל בין גוף אחד לשתי גופים וכמו שיוצא מפשטות הריטב"א כיון שסוף סוף מרבה בתוצאות של המלאכה נחשב לריבוי שיעורים וזה כבר סיכמנו למעלה שמותר להרבות רק אם זה אותו מין.

מוביח שאפילו אם נאמר שבגוף אחד לא צריכים להניע לריבוי שיעורים מ"מ בכלי

14 במשנה בשבת (דף ז.צ.) מבואר שהמוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת, והקשו הרבה ראשונים מה מחדש לנו המשנה הרי אפילו אם הוציא וחזר והוציא כל שעשהו בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, ותירץ ר"ת שקמ"פ אע"פ שמבואר בגמ' דף צ"ג: ואם היה הכלי צריך לו חייב אף על הכלי ומבאר שם רב אשי כגון ששגג כזה וכזה ונודע לו וחזר ונודע לו, מ"מ הני מילי כשזה שתי דברים הכלי והחפצים שיש בתוכו, אבל כשזה בתוך כלי אחד נחשב הכל כדבר אחד ואינו חייב אלא חטאת אחת אפילו אם זה היה נודע וחזר ונודע, ועפ"י שיטתו נדתי בפנים כי לא התכוין לומר שלכן אין כאן דין של מרבה בשיעורים כי סוף סוף עשה מלאכה אחת שיש בו תוספת פרטים, אלא התכוין לומר שכיון שהכלי עושה את הכל כמו אחד אין כאן אפשרות לחלקו לחטאות, ויש סברא גדולה לומר שריבוי בשיעורים שייך רק אם לא תוכל לחלקו לחטאות אולם אם תוכל לחלקו לחטאות אין כאן ריבוי שיעורים אלא ריבוי מלאכות, וכך הבינו האור שמח והאר"ן צבי. ובאמת הקושיא הוה של הראשונים כבר שאל הירושלמי והירושלמי מתירן לא נצרכה אלא לר"א שסובר שגופין מחלקין קמ"ל שכאן אע"פ שהם מינים שונים מ"מ כיון שנמצאים בתוך כלי אחד נחשב כמו אחד, וכך סובר הר"י שם בתוס' (ועיי"ש במהרש"ל ובמהרש"א) והחידושי הר"ן והרמב"ן, ועוד מהלך יש מהר"י מלוניל שלא נצרכה אלא לר' יהושע שסובר במחויין מחלקים לחטאות, והייתי חושב שגם בהוצאה כן, קמ"ל שרק באוכל חלב מבושל וחלב צלוי אז כיון שיש הבדל בטעם, דבר גדול הוא לחייב שתי חטאות, משא"כ בהוצאה אין כ"כ הבדל אם זה מין אחד לשתי מינים דמה הוא החשיבות שיש בהוצאת מין זה ממין זה.

ולפי הירושלמי יש מקום להסתפק האם יהיה נודע וחזר ונודע האם יתחלק לחטאות או לא, כי אם גם הירושלמי סובר שזה אל מתחלק לחטאות א"כ למה העמיד הירושלמי את המשנה רק לפי ר"א ולא כמו בירוש'. אולם אחר העיון היה אפשר לומר שהירושלמי לשיטתו בהוריות פ"ג הלכה ב' שלר' יוחנן אם אכל כמה כזיתים חלב בהעלם אחד אפילו כפרות אינן מחלקות ודלא כבבלי שבת דף ע"א שלכו"ע כפרות מחלקות, ואכמ"ל ביישוב הירושלמי והבבלי ועיי"ש ביפה עינים ובמפרשים על רמב"ם פ"ו מהלכות שגגות, ועכ"פ ניתן לומר שלכן הירושלמי לא העמיד את המשנה שרוצה לחדש לנו שכפרות אין מחלקות כיון שנמצאים בתוך קופה אחד וכשיטת ר"ת כי א"כ יצא דלא כמו ר' יוחנן ודלא כהלכתא, משא"כ אליבא דבבלי שלכו"ע עכ"פ כפרות מחלקות שפיר אפשר לומר כמו ר"ת, אולם עכ"פ כל הראשונים הנ"ל שהסבירו את המשנה הוה כמו הירושלמי אין שום ראייה שיסברו שיש דין מיוחד בהוצאה בכלי אחד שאפילו ידיעות אינן מחלקות. ועי' חלקת יואב ח"א סוף סימן י' שכתב לתרץ את קושיית הר"ן על הרשב"א שמגמ' במנחות משמע שריבוי בשיעורים הוא איסור תורה, וככתב שהרשב"א סובר כמו ר"ת שבבבלי אחד אפילו אם נודע וחזר ונודע ג"כ אינו חייב אלא אחת, ובהו סבר הרשב"א שריבוי בשיעורים הוא רק דרבנן משא"כ בגמ' מנחות שוה שתיים ושלושה גרוגרות שפיר מקרי הוספה בשיעור, משא"כ הר"ן לשיטתו בחידושיו מסביר המשנה של קופת הרוכלים כמו הירושלמי ונמצא שסובר שיש נודע וחזר ונודע חייב על כל אחת, ולכן שפיר הקשה על הרשב"א כיון שגם בקדירה אחת וגם בשתי גרוגרות חייב אם חזר ונודע לכן אמר להיות שתיים אותו שריבוי בשיעורא יהיה איסור דאורייתא, רואים שהחלקת יואב הבין שזה מחלוקת הראשונים. אולם יש להעיר עליו הרבה שהרשב"א בשבת דף צ"ג: מביא את הירושלמי ומוכיח מיניה שהירושלמי סבר כמו רב יוסף בכריתות דף ט"ו שסובר שר' אלעזר שמחייב שתי חטאות הוא רק כשא"א לערבן, ולכן בקופת הרוכלים אינו חייב אלא אחת דהוי כמו שקצרו וחזר וקצרו שלפי רבה שם חייב לפי ר"א שתי חטאות, וא"כ רואים שהרשב"א לא סבר שהכלי מאגדן כמו אחת אלא שסבר שנחשב כמו קצרו וחזר וקצרו שלשיטת ר"א תלוי במחלוקת רבה ורב יוסף, ועוד המעיון ברשב"א בבבלי דף י"ז. ובתולין דף ט"ו יראה בהדיא שמדמה את הדין של ממלא אשה קדירה בשו להגמ' במנחות דף ס"ד לגבי שתיים בעוקץ אחד ומחלק שם בין שבת ליו"ט, ואילו היה סבר הרשב"א כמו סברת החלקת יואב א"כ לא קשה מידי, וכמו"כ משמע בתוס' שם במנחות שהקשה מהגמ' שם שמשמע שאסור להרבות בשיעורים לממלא אשה קדירה בשו ולחלקת יואב לא קשה מידי, ונמצא שדברי החלקת יואב כאן צע"ג לענ"ד שפשטות הדברים נראה ששתיים בעוקץ אחד הוא אותו מרבה

ל"ה) שאפילו אם נאמר אנד כלי שמיא אנד ג"כ אסור להוציא ביו"ט מפתח שלא צריך אותו אע"פ שיש לו עוד מפתחות שכן צריך אותם, וכן פסק הגר"נ קרליץ שליט"א (חוט השני סימן תקי"ח סעיף א'), וכן פסק בשו"ת משנה הלכות ח"ז סימן ע"ו וכתב שם שמצוה גדולה לפרסם הדבר, וכן פסק במשמרת המועדות בסימן תקי"ח.

ואע"פ שראיתי שיש הרבה פוסקים שמתירים והבינו בפשטות שמותר מטעם ריבוי בשיעורים ולא נכנסו לכל מה שכתבתי למעלה אולם בענייני לא זכיתי להבין דבריהם משום טעמים הנ"ל, ואשמח שהקוראים החשובים יעמדו אותי על האמת.

ונמצא שלגבי גוף אחד אם נחשב ריבוי בשיעורים או לא יש מקום לדון לומר שאין כאן ריבוי בשיעורים מ"מ לגבי הוצאה שאינו גוף אחד נשאר עם הדין הפשוט של מרבה בשיעורים שביררנו למעלה שמותר רק אם זה מין אחד ולא בשתי מינים.

ולכן יש ליוזר כשמוציאים עגלת תינוק וכדומה לבדוק את הסל ולהוציא דברים שאינם לצורך יו"ט וכמו"כ יש ליוזר לא לצאת עם צרור של מפתחות אם יש שם מפתחות שאינו צריך בהוצאה זו.

שגם כשמבשל קדירה בשר בשוגג ונודע לו וחזר ונודע לו ג"כ אינו חייב אלא חטאת אחת כי הכלי משווה הכל אחד וכך הבינו החלקת יואב (ח"א סוף סימן י') והארץ צבי (או"ח סימן ע"ה) שגם בבישול אינו חייב אלא אחת, והרי בבישול רואים שזה נחשב להיות מרבה בשיעורים וכדשקלו וטרו כל הראשונים בכיורו ההיתר של מרבה בשיעורים ביו"ט ובשבת והחילוקים ביניהם, ורק לגבי בישול מים מצאנו שיטה שאינו נקרא ריבוי בשיעורים אלא דבר אחד ממש, וכן מפורש במחנה ישראל מבעל החפץ חיים זצ"ל (פרק ל"א) שחייל שמוכרח לצאת בשבת מטעם פיקו"נ ומוסיף עוד מינים בתוך כלי שאינם קשורים לפיקו"נ נחשב הדבר לריבוי בשיעורים שלר"ן הוא איסור תורה ולרשב"א הוא איסור דרבנן, ולא עלתה על לבו לומר שהכלי משווה הכל כמו אחד ולכן אין כאן שום איסור של ריבוי בשיעורים, וכן בשו"ת עצי חיים סימן כ"ו מחמיר עוד יותר שאין זה נחשב מרבה בשיעורים כיון שכשיש עוד דברים נחשב הוא ליותר טירחא והר"ן מדגיש שם שמרבה בשיעורים רק אם הוא טירחא אחד¹⁵, וכן הארץ צבי כותב במפורש שגם אם זה מונח בתוך כלי הוא ריבוי בשיעורים, וכן מפורש בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סימן

בשיעורים כמו ממלא אשה קדירה בשר וכו' ורק לגבי מים מצאנו שיטת הרא"ה שנחשב כמו אחד ועי' רמב"ם פ"ח הלכה כ"ח מהלכות שבת שכתב המוציא קופת הרוכלים אע"פ שיש בה מינים הרבה ואפילו הוציא בתוך כפו אינו חייב אלא אחת שם הוצאה חד הוא, עכ"ל, משמע שסובר אחרת מתוס' שזה דין מיוחד שהכלי מאחדן להיות אחד אלא אפילו הוציא בתוך כפו שבה אין דין אנד כלי וכמו שמבואר בגמ' שבת דף צ"ב. וברמב"ם פ"ג הלכה ו', ובא הרמב"ם לומר שאפ"ה אינו חייב אלא אחת, (וכך פירשוהו המרכבת המשנה והאפיקי ים ח"ב סימן ד' ענף ח') ומטעם ששם הוצאה חד הוא, ומה שמעניין הוא שהרמב"ם לא הביא את ההלכה של הגמ' שבת דף צ"ג: שאם צריך לכלי חייב גם על הכלי, וראיתי בתזון יחזקאל שהרמב"ם סבר שנסתר הדין הזה מהמשנה של המוציא קופת הרוכלים אע"פ שיש בתוכו מינים הרבה אינו חייב אלא אחת, ולפי דברינו מובן היטב שהרמב"ם לשיטתו לא סבר כמו תוס' שהכלי משווה הכל אחד שאז ניתן לומר שעל הכלי בעצמו כן חייב, משא"כ הרמב"ם סבר שהטעם למה אינו חייב אלא אחת הוא משום ששם הוצאה אחד הוא ואפילו הוציא אותן בכפו אינו חייב אלא אחת, וא"כ א"א לחלק בין האוכלים שבתוך הכלי לכלי בעצמו. והנה יעויין במחנה ישראל פרק ל"א שמסופק אם מוציא בשתי ידיו האם נחשב הוא לריבוי בשיעורים או שתי מלאכות, וצע"ג דבריו וכמו שהעיר בשו"ת ארץ צבי סימן ע"ה, ובעניי נראה להביא ראיה מהרמב"ם שמדגיש ואפילו הוציא בתוך כפו אינו חייב אלא אחת ששם הוצאה חד הוא ואם היה סובר שאפילו בשתי ידים ג"כ אינו חייב אלא אחת היה לו לומר חידוש יותר גדול שאפילו בשתי ידים פטור.

15 אולם הרבה אחרונים הבינו בפשטות שיש כן מרבה בשיעורים הלא המה החפץ חיים הארץ צבי האגרות משה ועוד הרבה אחרונים, ולא מצאתי עוד פוסק שיגיד שכיון שזה יותר כבד אין זה נחשב ריבוי בשיעורים.